

Examensrätts- prövning

Utbildningar vid Företagsekonomiska
Institutet, Stockholms Musikpedagogi-
ska Institut och Högskolan i Gävle/
Sandviken

**Examensrättsprövning - Utbildningar vid Företagsekonomiska Institutet,
Stockholms Musikpedagogiska Institut och Högskolan i Gävle/Sandviken**

Producerad av Högskoleverket i mars 1997

(Tidigare producerade av Kanslersämbetet i april och augusti 1994)

Högskoleverkets rapportserie 1997:12 R

ISSN 1400-948X

ISRN HSV-R--97/12--SE

Innehåll: Bedömnings- och utredningsavdelningen

Form: Informationsavdelningen

Tryck: AB PP Print, mars 1997

Förord

Högskoleverket prövar sedan 1 juli 1995 rätten att ge examen. Verket beslutar om examensrätt för högskolor med offentlig huvudman och yttrar sig till regeringen i fråga om examensrätt för enskilda utbildningsanordnare. Före den 1 juli 1995 utfördes sådana prövningar av Kanslersämbetet, som dock inte hade någon egen beslutanderätt utan i alla ärenden yttrade sig till regeringen.

I denna rapport redovisas prövningar gjorda under 1994 av examensrätter vid *Företagsekonomiska Institutet*, *Stockholms Musikpedagogiska Institut* samt *Högskolan i Gävle/Sandviken*. Dessa prövningar har redan tidigare publicerats i tre stencilutgåvor av Kanslersämbetet.

Ansökan från Företagsekonomiska Institutet avser rätt att utfärda högskoleexamen om 80 poäng. Sakkunnig och författare av yttrandet har varit professor Ulf Olsson, tidigare Handelshögskolan i Stockholm, numera Göteborgs universitet. Ansökan från Stockholms Musikpedagogiska Institut avser rätt att utfärda musikpedagogisk examen om 120 respektive 80 poäng. Sakkunnig och författare av yttrandet har varit fil dr Bengt Olsson, Göteborgs universitet. Ansökan från Högskolan i Gävle/Sandviken avser rätt att utfärda civilingenjörsexamen. Sakkunnig och författare av yttrandet har varit Sven Erlander, tidigare rektor vid Linköpings universitet

I rapporten redovisas de sakkunnigas prövningar samt Kanslersämbetets yttranden.

Regeringen beslutade i enlighet med dessa yttranden.

Agneta Bladh
generaldirektör

Innehållsförteckning

Del 1

<i>A: Yttrande angående ansökan från Företagsekonomiska Institutet, Stockholm, om rätt att utfärda högskoleexamen om 80 poäng</i>	7
1 Missivskrivelse	9
2 Bakgrund	10
3 Bedömning	12
3.1 Kursens innehåll och karaktär	12
3.2 Tillträdeskrav	12
3.3 Lärarekrytering och forskningsanknytning	13
3.4 Lokaler, bibliotek och miljö	13
4 Slutsatser	14
<i>B: Kanslersämbetets yttrande 1994-04-29</i>	15

Del 2

<i>A: Granskning av ansökan angående examensrätt för Stockholms Musikpedagogiska Institut (SMI)</i>	19
1 Missivskrivelse	21
2 Inledning	22
3 Granskningens bakgrund	23
3.1 Kort historik	23
3.2 Ansökningens förutsättning	24
4 Förutsättningar och kriterier	26
4.1 Begreppet ämne	26
4.2 Lärarkompetens	27
4.3 Behörighet och antagning	28
4.4 Utvärdering, kvalitetssäkring och kvalitetsutveckling	28

5 Stockholms Musikpedagogiska institut - en genomgång	31
5.1 Lärarkompetensen	31
5.2 Behörighetskrav och antagning	31
5.3 Utbildningens innehåll och organisation	31
5.4 Konstnärligt och pedagogiskt utvecklingsarbete	32
5.5 Utvärdering och kvalitetssäkring	33
5.6 Internationalisering	33
6 SMI:s examensrätt - en granskning	34
<i>B: Kanslersämbetets yttrande 1994-05-18</i>	<i>37</i>
<i>Del 3</i>	
<i>A: Angående anhängan från Högskolan i Gävle/Sandviken om rätt att utfärda civilingenjörsexamen</i>	<i>39</i>
Missivskrivelse	41
1 Bakgrund	42
2 Civilingenjörutbildningarna i Sverige	42
3 Den föreslagna utbildningen	45
4 Kompetensbilden	46
5 Lokaler och utrustning	47
6 Bedömning	47
<i>B: Kanslersämbetets yttrande 1994-08-29</i>	<i>48</i>

Del 1

*Yttrande angående ansökan
från Företagsekonomiska
Instituttet, Stockholm, om rätt
att utfärda högskoleexamen
om 80 poäng*

2 Bakgrund

Företagsekonomiska Institutet (FI) har sedan länge, fram till 1985 under namnet Sveriges Kontoristförening, organiserat undervisning framför allt i praktiskt inriktad företagsekonomi med tyngdpunkten inom bokföring och redovisning och med sikte särskilt på revisorsutbildning. Bland annat ges för närvarande den tvååriga deltidstudien ”Högre företagsekonomisk kurs”, som fyller de krav som Kommerskollegium ställer på teoretisk grund för blivande revisorer samt ”Master of Business Administration” i samarbete med University of Warwick. FI drivs som en ideell förening, får inga statsbidrag och har en solid ekonomi.

FI har under senare år expanderat sin verksamhet och planerar att hösten 1994 starta en tvåårig utbildning i London med sikte på ”Högskoleexamen i internationell företagsekonomi med inriktning redovisning och ekonomistyrning”. Det är för denna kurs man nu önskar få rätt att utfärda högskoleexamen.

Man räknar med att ta in 100 studerande per termin och skulle således i ett fortvarighetstillstånd ha cirka 400 studerande. Rekryteringen är tänkt att ske bland ungdomar som gått igenom gymnasiet och söker en internationell postgymnasial utbildning med viss yrkesinriktning. Till en början räknar man med svenska studerande, men på sikt vill man ha hälften svenskar och hälften ickesvenskar. Undervisningen skall i princip ske på engelska.

Man bygger på ett samarbete med University of Derby och dess handelshögskola Derbyshire Business School. Den planerade utbildningen motsvarar i stort sett de två första åren av Derbys ”Bachelor of Arts in Accounting”. Kursplanen är dessutom anpassad så att de studerande kan avlägga prov för de två första nivåerna av den auktorisationsutbildning som bedrivs av The Chartered Institute of Management Accountants (CIMA). Detta öppnar möjligheter att gå vidare till såväl en hel Bachelor-examen, exempelvis vid Derby, som en fullständig auktorisationsutbildning via CIMAs ytterligare två steg.

FI anser det viktigt att få rätt att utfärda högskoleexamen för att med hjälp av denna ”kvalitetsstämpel” kunna hävda sig i konkurrensen om svenska studenter. Dessa kan exempelvis tänkas vilja studera vidare vid en svensk högskola och vill då kunna tillgodoräkna sig sina 80 poäng från London, något som blir enklare med en svensk examen i bagaget.

Möjligheten för de studerande att uppbära studiemedel är också viktig. FI finansierar normalt sina vidareutbildningskurser med avgifter, som i regel betalas av de studerandes arbetsgivare. För den planerade kursen i London måste man räkna med avgifter från de studerande själva i nivå med de som tas ut vid utländska universitet. Om de studerande inte har möjligheter att utnyttja svenska studiemedel krymper rekryteringsbasen. FI tvingas i så fall konkurrera med exempelvis engelska och amerikanska universitet på ogynnsammare villkor.

3 Bedömning

Kriterier för en bedömning av ”högskolemässighet” hos en utbildning har vuxit fram under de senaste två åren i samband med att den nya högskolelagen och den nya högskoleförordningen har trätt i kraft. Ett antal bedömningar av utbildningsanordnare och utbildningar har gjorts genom Kanslerämbetets försorg och de bildar utgångspunkten för följande bedömning.

3.1 Kursens innehåll och karaktär

Utbildningen består av 16 kurser om vardera 5 poäng, koncentrerade på de relevanta företagsekonomiska specialiteterna med en viss komplettering i nationalekonomins grunder (5+5 poäng) samt en juridisk översikt (5+5 poäng). Den litteratur och de målsättningar som redovisas motsvarar de krav på företagsekonomiska studier som ställs vid landets högskolor. Den pedagogiska uppläggningsen förefaller också tillfredsställande.

Samtidigt som tillämpningselementet är starkt i kursen har den karaktären av en delutbildning inom ett större block. Det gäller i relation till Derbys Bachelor-examen i ”Accounting” och CIMAs revisorsutbildning. Möjligheten att använda kursen som del i en svensk revisorsutbildning påpekas också.

Kursen har en tydlig fokusering på redovisning och ekonomistyrning och innehåller inga fria val, bortsett från möjligheten att i tre fall läsa svenska varianter i stället för engelska motsvarande 15 poäng av de 80 (”Externredovisning och beskattning” respektive ”Juridisk översiktskurs” 1 och 2). Den saknar således möjligheter till fördjupning och framför allt den ämnesmässiga bredd som brukar förknippas med en högskoleexamen.

3.2 Tillträdeskrav

En särskild komplikation aktualiseras i ansökan genom att man planerar att anta studerande som inte har svenska som modersmål, något som krävs enligt högskoleförordningens bestämmelse om allmän behörighet. Med tanke på kursens karaktär borde dispens kunna ges från detta krav.

I övrigt vill FI tillämpa förordningens krav på allmän behörighet, kompletterat med krav på lägst betyg 3 i:

- engelska (3 åk HSE eller 2 åk HHe eller 2 åk från tre/fyraårig teoretisk linje med fullständig studiekurs eller etapp 3 komvux)
- matematik (3 åk SENT eller 2 åk Te eller etapp 3 komvux)
- samhällskunskap (2 åk från två- eller treårig linje eller etapp 2 komvux).

Dessa tillträdeskrav är fullt tillfredsställande, även om man förmodligen får räkna med ett visst behov av stödundervisning i engelska.

3.3 Lärarrekrutering och forskningsanknytning

Enligt planerna skall cirka tolv timmars lärarledd undervisning ges per vecka. Undervisningen skall bedrivas utan fast anställd personal. Rekruteringen av dessa timanställda lärare är tänkt att ske från brittiska universitet eller via universiteten när det gäller lärare som hämtas från yrkeslivet. Till ansökan är fogad en lång lista med tilltänkta lärare, av vilka flera har forskarutbildning.

I ansökan presenteras preliminära planer på att i samverkan med CIMA utveckla en ”FI Research Group” för att ge lärarna möjlighet att bedriva projektforskning och därmed öka de studerandes kontakt med forskning. Systemet med löst anknutna timlärare som undervisar på korta kursavsnitt garanterar knappast, även om särskilda forskningsprojekt startas, tillräcklig stabilitet på lärarsidan och nödvändigt samband med akademisk forskning.

3.4 Lokaler, bibliotek och miljö

FI planerar att centralt i London hyra lokaler för att inrymma undervisnings-salar, datorlaboratorier, administrationslokaler etc. Egna biblioteksresurser med tonvikt på nya medier tänker man också bygga upp, men dessutom komplettera bland annat med hjälp av University of Derby (fjärrlån) och CIMA, som har ett bibliotek i London. Eftersom de studerande inte hör hemma i London kommer FI också att ha ansvar för förmedling av bostäder.

Att utan egen bas bygga en akademisk studiemiljö för de studerande i London måste vara en svår och i varje fall tidskrävande uppgift, trots utnyttjande av modern teknik och resurser från andra högskolor. Det gäller kanske framför allt i fråga om bibliotek, men även andra servicefunktioner. Det handlar trots allt om att kunna härbärgera stora studerandegrupper.

4 Slutsatser

Ett grundläggande problem vid denna granskning är att den utbildning som skall bedömas ännu inte finns. Vid tidigare utvärderingar av detta slag har det ibland gällt planerade utbildningar, men då har man på ett bättre sätt kunnat bedöma förutsättningarna för dessa, exempelvis genom att liknande akademiska utbildningar redan pågått eller att resurser i form av lokaler, bibliotek, lärare etc redan funnits på plats. I detta fall föreligger rent generellt ett större osäkerhetsmoment, även om planerna är utförliga och väldokumenterade.

Om man bortser från denna osäkerhet och förutsätter att FI snabbt kan genomföra sina djärva planer med hjälp av den erfarenhet och den kompetens som utbildningsanordnare som man onekligen besitter, kvarstår ändå tveksamheter på vissa punkter. Det gäller framför allt den inriktning och karaktär som den föreslagna kursen har, det sätt på vilket lärarna skall rekryteras och kvaliteten i den studiemiljö som kommer att erbjudas. Med tanke på den sammantagna effekten av dessa svagheter kan jag inte på nuvarande stadium rekommendera att FI ges rätten att utfärda högskoleexamen.

Avslutningsvis vill jag erinra om att regeringen nyligen föreslagit nya regler för eftergymnasial utbildning (se: Agenda 2000. Kunskap och kompetens för nästa århundrade, Ds 1994:35 samt regeringens proposition 1993/94: 177, Utbildning och Forskning). Kortare och/eller yrkesinriktade utbildningar skulle härigenom kunna erhålla statligt stöd och de studerande rätt till studiemedel utan att dessa utbildningar måste klassas som högskoleutbildningar i nuvarande bemärkelse. Det förefaller som om FIs planerade kurs skulle kunna falla väl inom denna ram och att fler alternativ därför skulle kunna stå till buds inför en förnyad ansökan om examinationsrätt.

Stockholm den 13 april 1994

Ulf Olsson professor

Del 2

*Granskning av ansökan
angående examensrätt för
Stockholms Musikpeda-
gogiska Institut (SMI)*

2 Inledning

Kanslersämbetet har i beslut 1994-02-24 (Reg. nr 1S17-94) förordnat undertecknad att som sakkunnig biträda ämbetet med granskning av ansökan från Stockholms Musikpedagogiska Institut om rätt att utfärda musikpedagogisk examen om 120 resp 80 poäng. (remiss från utbildningsdepartementet 1994-02-10, Dnr U94/ 210/UH)

Underlag för granskningen har utgjorts av kursplaner och material kring utbildningen, diskussioner med utbildningens rektor och styrelsens ordförande samt den tidigare granskning f.d. universitetskanslern Carl-Gustaf Andrén gjorde 1993. Dessutom har jag besökt SMI för att se undervisningsmiljön.

I konsekvens med tidigare utvärderingar har utbildningen granskats ur ett brett perspektiv med en speciell fokusering på några kvalitativa aspekter av högskolemässigheten såsom omfattning och integrering av konstnärligt och pedagogiskt utvecklingsarbete inom utbildningen, kvalitetskontroll, kvalitets-säkring och kvalitetsutveckling.

Denna rapport inleds med en beskrivning av granskningens bakgrund. Därefter presenteras förutsättningar och kriterier för min granskning, dvs en genomgång av några centrala begrepp såsom ämnesbegreppet, lärarkompetens, behörighet och antagning samt utvärdering, kvalitets-säkring och kvalitetsutveckling. Under punkt 3 presenteras själva utbildningen, Stockholms Musikpedagogiska Institut, och dess undervisning. Rapporten avslutas med min särskilda granskning av SMI:s ansökan om examensrätt för en musikpedagogisk examen 80 respektive 120 poäng.

3 Granskningens bakgrund

3.1 Kort historik

SMI startade sin verksamhet 1960. Den framväxande kommunala musikskolan och expanderande verksamhet inom flera studieförbund medförde behov av utbildning av redan verksamma instrumentallärare. "Målgruppen för stiftelsens verksamhet har från början och konsekvent varit verksamma musiklejare utan formell behörighet i de kommunala musikskolorna, inom folkbildningen eller motsvarande verksamhet." (SMI, PM 1994-01-31, sid 4) Denna inriktning har sedermera kompletterats av fortbildningskurser av olika slag.

1975 gavs utbildade pedagoger vid SMI samma kompetensvärdering (A-kompetens) som pedagoger utbildade vid någon av de statliga musikhögskolorna. Utbildningen blev 3-årig.

I kölvattnet på 1977-års högskolereform förklarades SMI 1981 vara en läroanstalt för musikpedagogisk utbildning på högskolenivå. (prop 80/81:100, bil. 12) "Utbildningen konstaterades där motsvara högskoleutbildning omfattande heltidsstudier och rätt för studenterna att uppbära studiemedel." (som citerat i SMI PM 1994-01-31, sid 2) Statsbidrag började tilldelas i begränsad omfattning 1981 för att helt motsvara full kostnadstäckning budgetåret 1989/90. 1990-06-07 ställdes SMI under statlig tillsyn. (Regeringsbeslut Dnr 3876/89)

Sedan 1991 är SMI formellt en stiftelse benämnd "Stiftelsen Stockholms Musikpedagogiska Institut (SMI)", vars huvusakliga ändamål är "att bedriva pedagogisk utbildning på högskolenivå inom musik och med musik närliggande konstarter för pedagogiskt verksamma, särskilt för dem utan formell behörighet". I stiftelseurkunden anges följande pedagogiska målsättning:

Den pedagogiska verksamheten vid SMI skall präglas av att de studerande lär sig att undervisa i grupp på olika nivåer och att använda sången som ett hjälpmedel, både i den teoretiska och instrumentala utbildningen. Eleverna skall under hela utbildningen kombinera studierna med egen tjänstgöring. På så sätt kan de kontinuerligt pröva sina kunskaper och därigenom vinna egna erfarenheter.

SMI har granskats vid tre tillfällen. I den statliga OMUS-kommittens betänkande (1976:33) diskuteras "det positiva i samspelet mellan yrkeserfarenhet och utbildning", som utmärkande för SMI (a.a. sid 296). Samtidigt aktualiserades frågan om behörighetsvillkor, något som sedermera påtalats i Carl-Gustaf Andréns utvärdering från 1993.

1982 fastslog UHÄ att SMI bedrev utbildning på högskolenivå: "Den utbildning som ges vid SMI bör enligt UHÄ:s bedömning motsvara baskurs 60 poäng plus de fördjupningsalternativ som uppfyller A-kompetens enligt avtal." (UHÄ reg.nr 3214708-82) Dessutom rekommenderades SMI att behålla studietiden 3 år för grundutbildningen.

På uppdrag av utbildningsdepartementet utvärderades SMI av f.d. universitetskansler Carl-Gustaf Andréén 1993. I likhet med tidigare utvärdering bedömdes SMI uppfylla kvalitetskriterierna för högskolestudier och att de studerande skulle vara berättigade till studiestöd. (Dnr U 93/373/H) Dessutom rekommenderades att även formellt kräva allmän behörighet för antagning till utbildningen.

3.2 Ansökningens förutsättning

I 1993-års högskolereform pekas på den större självständighet som universitet och högskolor tillförsäkras. En grundläggande regel för detta syfte i den nya högskolelagen är möjligheten för enskilda högskolor att ansöka om examensrätt. (1992:1434) Dessutom skall avtal ingås om vissa villkor och skyldigheter med sikte på kvalitetskontrollen, bl a statens krav på insyn i driften och deltagande från högskolans sida i uppföljning och utvärdering av verksamheten.

I SMI:s diskussion med Utbildningsdepartementet om ett framtida avtal om examensrätt har två problem aktualiserats: högskoleförordningens krav på "allmän behörighet" och "examensrätten". Beträffande den allmänna behörigheten är den redan beslutad att gälla från och med läsåret 1994/95. Ansökan om examensrätt görs i skrivelse 1994-01-31.

SMI ansöker således om rätt att utfärda *musikpedagogisk examen* enligt högskoleförordningen (1993:100) motsvarande dels 120 poäng, dels 80 poäng. Examenstiteln musikpedagogisk examen finns för närvarande inte upptagen i högskoleförordningen. Vid samtal med institutets rektor har

examenstitlarna konkretiserats utifrån högskoleförordningen på följande sätt:

Musikpedagogisk examen, 80 poäng (motsvarande på engelsk titel: Diploma)

Musikpedagogisk examen, 120 poäng (motsvarande engelsk titel: Bachelor)

4 Förutsättningar och kriterier

4.1 Begreppet ämne

För en utbildning med så tydlig yrkesinriktning som SMI, kan det finnas skäl att diskutera ämnesbegreppet, dvs avgränsningar och kvalitetskriterier för det enskilda ämnet samt relationer och integrering mellan ämnen och utbildningens övergripande mål. I Kanslersämbetets rapport om "De frikyrkliga seminarierna som högskolor - en utredning" (1993:1) förs en diskussion om relevanta ämnesbegrepp för en utbildning.

En första distinktion utgörs av ämnen som är klart avgränsade genom tydliga ämnesrepresentanter bland lärarna och med egen forskarorganisation. Detta motsvaras av den traditionella ämnesinstitutionen vid universiteten. För det andra kan ämnen sammansättas eller integreras till en övergripande kurs. "Det är då det övergripande temat som utgör 'ämnet' medan lärarna kan ha sin förankring i andra forskarämnen." (a.a. s. 11) En ytterligare möjlighet är de ämnen som är sammansatta av flera olika forskningsområden, men som i dagligt tal likväl benämns ämnen. Naturvetenskapliga ämnen som biologi, kemi och fysik ges som exempel.

SMI torde närmast motsvara en institution där ämnen är sammansatta till en övergripande kurs. Ett väsentligt kriterium för kvalitet är emellertid en fast forskarorganisation. Traditionellt har lärarutbildningarna saknat detta. Vid landets sex musiklärarutbildningar har man i olika grad försökt bygga upp överbyggande kurser och forskningsanknytning i nära samverkan med musikvetenskapliga och pedagogiska forskarutbildningar. Dessutom finns det egna musikpedagogiska forskarutbildningar vid Musikpedagogiskt Centrum vid Kungliga Musikhögskolan, MPC, i Stockholm och musikhögskolan i Göteborg. Likväl är forskningsanknytning av undervisningen inom lärarutbildningar problematisk.

Väsentligt för en diskussion om utbildningar av SMI:s karaktär är för det första den övergripande yrkesinriktning som en sådan musikpedagogisk högskoleutbildning har. Ämnesundervisningen har flera moment av färdighetskaraktär för den kommande yrkesrollen. En integrerad undervisning är en förutsättning för att dessa yrkeskunskaper skall uppnås med goda

resultat. För det andra finns det inom många ämnen inte en naturlig relation till traditionell forskning, utan snarare till den konstnärliga motsvarigheten "konstnärligt utvecklingsarbete". Lärares eget konstnärliga utövande blir då en viktig faktor för det enskilda ämnets kunskapsutveckling.

För det tredje finns det ämnen, exempelvis musikhistoria, pedagogik, didaktik, med en självklar anknytning till forskning i traditionell mening. Ett centralt kriterium för kvalitet utgörs sålunda av i vilken grad relationerna mellan yrkeslivutbildning, ämnesundervisning- konstnärligt utvecklingsarbete och ämnesundervisning - musikpedagogisk forskning (musikvetenskap och pedagogik) är väsentliga faktorer för undervisning i och utveckling av ämnet. Hög konstnärlig och vetenskaplig kompetens bland lärarna kan dels uppnås genom nyanställning alternativt fortbildning av anställda lärare, dels genom nära samarbete med andra institutioner med denna kompetens. En viktig kvalitet i sammanhanget är den systematiska inriktning mot lokala utvecklingsarbeten och kunskapsutveckling som sker i institutionens regi.

En diskussion om ämnesbredd och ämnesfördjupning utgår från samma förutsättningar. Den breda utblicken mot många musikformer och traditioner måste kompletteras av fördjupade problematiseringar kring musikpedagogisk "praxis" och ny konstnärlig och vetenskaplig kunskap, något jag återkommer till under rubriken "Utvärdering och kvalitetsäkring".

4.2 Lärarkompetens

I högskolelagens inledande paragrafer (§24) anges vikten av att all utbildning skall vila på vetenskaplig eller konstnärlig grund samt beprövad erfarenhet. Dessutom betonas det nära sambandet mellan forskning och utbildning. En väsentlig utgångspunkt för att dessa målsättningar skall uppnås är kraven på lärarnas höga vetenskapliga eller konstnärliga kompetens. I kraven på hög kompetens ligger också pedagogisk skicklighet och allmän lämplighet för tjänsten.

För att garantera kvaliteten inom en utbildning bör det också finnas ett visst antal lärare med genomgången forskarutbildning alternativt hög konstnärlig skicklighet inom en institution. En högskoleutbildning karakteriseras av denna tillgång på kvalificerad lärarkompetens.

För lärarutbildningarna i landet har dessa målsättningar varit besvärliga att

uppnå. När dessa utbildningar inlemmades i den nya högskolan 1978, motsvarade tjänstestrukturen på intet sätt målen, men aktiva insatser inom många utbildningar har under hela 1980-talet visat på ett allt närmare samband mellan forskning och utbildning. En kvalitativ aspekt av detta utgörs sålunda av den medvetna inriktning mot en kompetenshöjning för ett antal ämnesföreträdare som kan finnas inom en utbildning. Att förändra en tjänstestruktur tar lång tid.

4.3 Behörighet och antagning

Enligt högskoleförordningen krävs det allmän behörighet för antagning till högskolan. Detta krav garanterar att den sökande har tillräckliga möjligheter att följa med i undervisningen. För den särskilda behörigheten gäller för musik- och musikpedagogiska utbildningar speciella antagningsprov där den musikaliska färdigheten prövas. Väsentligt för en utbildnings högskolekaraktär är således dess tillämpning av högskoleförordningens bestämmelser om behörighet och antagning.

4.4 Utvärdering, kvalitetssäkring och kvalitetsutveckling

Ämnesmål och ämnesavgränsningar, hög lärarkompetens, behörighet och antagning kan ses som olika grundläggande förutsättningar för en högskolemässig utbildning. Hur väl utbildningen genomförs och i vilken grad målen uppfylls avgör vilken kvalitet undervisningen har. Själva kvalitetsbegreppet är emellertid svårångat och inte lika för alla ämnen eller utbildningar. Resursberedningen anger i sitt betänkande 'Kvalitet och dynamik' (SOU 1993:102) att varje universitet och högskola bör ha:

- tydliga beskrivningar av *mål* för utbildningen för varje nivå inom systemet, från övergripande mål för hela verksamheten till rimligt detaljerade mål för enskilda kurser
- system för *information, uppföljning och utvärdering* på varje nivå inom lärosätet
- system som *tillvaratar resultaten* av uppföljning och utvärdering på olika nivåer och anger lämpligaste vägar *för utveckling av kvaliteten i verksamheten* (a.a. sid 32)

Även om dessa mål har ett helt lärosäte som utgångspunkt bör det finnas en medveten uppföljning av verksamheten i linje med dessa riktlinjer inom enskilda ämnen eller utbildningar.

Lundafilosofen Bertil Rolf¹ gör i sin diskussion om kvalitet i den högre utbildningen en åtskillnad mellan kvalitetskontroll och kvalitetssäkring. *Kvalitetskontroll* rör de olika medel som lärare och utbildningsledning utövar för daglig kontroll över undervisningens kvalitet. Enkelt uttryckt kan man säga det är en kontinuerlig utvärdering av den dagliga verksamheten. Medlen för denna kontroll består av kursvärderingar, examinationer av olika slag, lärarundersökningar av undervisningen m.m. En väsentlig aspekt av kvalitetskontroll, enligt Rolf, är den begränsade återkopplingen sådan utgör eftersom den primära målsättningen är en korrigerande av icke uppnådda krav, men sällan belyser djupare undervisningsmässiga problem.

“Kvalitetssäkring är formella tillvägagångssätt för granskning och utvärdering. De syftar inte till att identifiera enskilda, lokala problem som omedelbart behöver uppmärksammas. Utan de utgör mer grundläggande försök att granska karaktär och kvalitet.” (1993:193) Denna tolkning av begreppet motsvarar Resursberedningens formuleringar. Det väsentliga är, enligt Rolf, ambitionen att bygga in kvaliteten i själva kursplanen. Härigenom kan denna bli föremål för självvärdering, vilket på sikt leder till högre självförståelse och ett förbättrat professionellt agerande. (a.a. sid 195)

Inom yrkesutbildningar uppkommer ofta ett spänningsfält mellan praxisgenererad kunskap på fältet och mer teoretiskt grundade förhållningssätt företrädda av högskolan. Jag har i annat sammanhang² diskuterat begreppen *kontextberoende* och *kontextoberoende* för att belysa kunskapsförmedlingens relation till den kontext den förekommer i. I kontextberoendet ligger en betoning av gemensamma värderingar av kunskapers värde och kvalitet hos både yrkesföreträdare och utbildare. Den gamla skråundervisningen var ett utmärkt exempel på detta.

I en mer formaliserad yrkesutbildning riskerar utbildarna att fjärma sig från den miljö man utbildar för, genom de mer generella utgångspunkter för kunskapsurval och kunskapsbedömning som finns. Kontextoberoendet uppstår således på grund av institutionella förutsättningar som utbildnings- och kursplaner, tjänsteorganisation m.m. Klyftan mellan den yrkesverklighet

1 Rolf B./Ekstedt E./Barnett R. (1993). *Kvalitet och kunskapsprocess i högre utbildning*. Nora: Nya Doxa

2 Olsson B. (1993). *Såmus - en musikutbildning i kulturpolitikens tjänst? En studie om en musikutbildning under 70-talet*. Diss. Göteborgs universitet.

man utbildar för och själva utbildningen kan bli så stor att de grundläggande förutsättningarna för utbildningens existens blir felaktiga. Samtidigt berör denna problematik den centrala frågan om sökande efter ny kunskap. Kärnan inom den högre utbildningen utgörs just av ständig utveckling av metoder för öka vår förståelse och kunskap av den verklighet som omger oss. Därför finns det uppenbara risker att ett upphöjande av en yrkespraxis till ensidig norm kan motverka sökandet efter den nya kunskapen. Skråkonservatism och professionell kunskapskontroll är två sådana exempel på faktorer som kan uppställa hinder för ny eller obekvämt kunskap. I en diskussion om kvalitet i en musikpedagogisk utbildning måste det därför alltid finnas en balans mellan yrkesrelaterad kunskap och konstnärlig och vetenskaplig forskning.

Högskolans nya självstyrelse eller autonomi förutsätter att det är den lokala utbildningen som utvecklar principer för kontroll och säkring av kvaliteten. Den främsta uppgiften inom grundutbildningen är att utbilda studenter och kvalitetskriterierna har ytterst med studenternas lärande att göra. Principer för en kvalitetsutveckling syftar därför inte bara emot ett bibehållande av hög undervisningskvalitet, utan också emot en vidareutveckling av den befintliga undervisningen.

Den enskilda högskolans syften och former för kvalitetssäkring och kvalitetsutveckling bör därför vävas in såväl i den dagliga undervisningen, som i särskilda projekt och utvecklingsarbeten.

5 Stockholms Musikpedagogiska institut - en genomgång

5.1 Lärarkompetensen

Lärarna är till största delen utbildade vid svenska musikhögskolor samt i några enstaka fall utländska. Förutom grundutbildning har flera lärare vidareutbildning vid utländska utbildningsinstitutioner. Två lärare är inskrivna vid forskarutbildningen vid MPC i Stockholm. På grund av anställningsformen, den största delen lärare är timlärare, har alla lärare annan tjänstgöring i olika orkestrar, kommunala musikskolor etc. Ett flertal lärare är också anställda vid Musikhögskolan i Stockholm.

5.2 Behörighetskrav och antagning

Formellt gäller allmän behörighet för antagning till utbildningen fr.o.m. läsåret 1994/95. Den särskilda behörigheten omfattar dels krav om att sökande måste vara minst 22 år med ett minimum av 2 års yrkeserfarenhet om 4 vt som musik- eller instrumentallärare, dels godkända prov på huvudinstrument, i musikteori samt i ett speciellt undervisningsprov. Av ca 120 sökande antas årligen 35-40.

5.3 Utbildningens innehåll och organisation

Utbildningen omfattar en treårig grundutbildning i musikpedagogik samt olika sorters påbyggnads- och fortbildningskurser. Den treåriga musikpedagogutbildningen ger kompetens för undervisning i den kommunala musikskolan (A-kompetens), men inte behörighet för klassundervisning i den obligatoriska skolan. Ämnesmässigt innefattar undervisningen interpretation och metodik för undervisning på s.k. huvudinstrument, ensemble och ensembleledning på olika instrument, bruksspel på ackordinstrument samt teoretiska ämnen som musikaliskt hantverk, musik och samhälle och pedagogik.

Påbyggnadskurserna är ett- till tvååriga och förutsätter genomgången grundutbildning om minst 120 poäng. Även avklarade inträdesprov med godkända resultat förutsätts för antagning.

Fortbildningskurserna bedrivs både under terminstid och som speciella sommarkurser. Ämnesmässigt representerar dessa ett brett utbud.

För grund- och påbyggnadsutbildningarna är undervisningen koncentrerad till två dagars schemalagd undervisning per vecka. Detta är en förutsättning för de studenter som bor utanför Stockholm.

Den speciella musikpedagogiska profil som SMI representerar, kännetecknas av en gruppmetodik - det sker ingen enskild undervisning på något instrument - och krav på parallell tjänstgöring om minst 4 vt på någon musikskola eller inom ett studieförbund under studietiden. Det förutsätts vidare att varje student inom grundutbildningen på hemorten även själv bekostar privatundervisning på sitt huvudinstrument, så att de egna tekniska färdigheterna utvecklas i takt med den interpretativa och metodiska skolningen. Värt att notera är att praktiken på hemorten inte är handledd, vilket skiljer den från praktik inom annan lärarutbildning. Enligt utbildningens rektor dokumenteras den egna undervisningen på video, vilken redovisas för respektive metodiklärare.

Tjänstestrukturen för lärarna innebär att endast ett fåtal lärare har fast anställning, dvs mer än 40% av hel tjänst. SMI:s geografiska läge i Stockholm ger utmärkta möjligheter att knyta verksamma pedagoger och musiker till skolan. Fördelen med det stora antalet timlärare är den flexibilitet som denna frihet att anställa lärare utan alltför omfattande anställningsformalia innebär. Nackdelen kan vara det beroende man får av en speciell lärares kompetens. När en lärare med värdefull kompetens slutar med kort varsel kan det medföra stora avbräck för utbildningens kontinuitet.

5.4 Konstnärligt och pedagogiskt utvecklingsarbete

I SMI:s ansökan och i mina samtal med skolans företrädare presenteras det konstnärliga och pedagogiska utvecklingsarbetet utifrån den höga kompetens som lärarna har. Flera lärare är konstnärligt verksamma som musiker både nationellt och internationellt. Dessutom genomgår två lärare forskarutbildningen vid MPC. Dessa individuella utvecklingsarbeten kan säkerligen jämföras med många motsvarigheter på musikhögskolorna. I likhet med flera andra konstnärliga utbildningar saknas en mer systematisk inriktning av utbildningen mot konstnärligt utvecklingsarbete och musikpedagogisk forskning, dels vad beträffar dokumentation av genomförda

arbeten, dels utvecklingen av nya projekt utifrån andra förutsättningar än den enskilda lärarens arbete.

5.5 Utvärdering och kvalitetssäkring

Kvalitetskontroll i form av examination vid SMI sker kontinuerligt i form av olika prov och offentliga redovisningar. Dessutom sker en slutexamen med speciella prov för den treåriga grundutbildningen. Dessutom planerar styrelsen att skapa en extern "peer review-grupp" för en mer systematisk självvärdering av verksamheten.

5.6 Internationalisering

SMI har kontinuerliga kontakter med flera utbildningar med motsvarande inriktning både runt om i Norden och i Europa för övrigt. Det handlar om studieresor till dessa utbildningar och gästlärarbesök från desamma. Dessutom kommer några utländska studenter varje år till SMI för att komplettera sin musikaliska grundutbildning med musikpedagogik.

6 SMI:s examensrätt - en granskning

Utifrån mina principiella utgångspunkter, som redovisades under punkt 2, och den beskrivning av verksamheten vid SMI som redovisats (punkt 3), så kommer jag att presentera min granskning i tre steg. (1) Utbildningens styrka och fördelar; vad som kan motivera utbildningens högskolemässighet och examensrätt, (2) några principiella aspekter i undervisningen som bör diskuteras, samt (3) mitt ställningstagande beträffande SMI:s ansökan om examensrätt.

(1) SMI har genom sin nära anknytning till yrkeslivet goda möjligheter att förankra undervisningen utifrån en realistisk praktikrelation. Målsättningarna med genbredd och gruppundervisningsmetod har skapat en enhetlig undervisningsmodell, dvs de idealmodeller man arbetar efter får även sitt genomslag i den egna undervisningens arbetsformer. Även ämnesmässigt uppvisar utbildningen en bredd.

Lärarkompetensen bland de undervisande lärarna är hög. Alla har någon form av högskoleexamen inom musikpedagogik, i en del fall kompletterat av fort- och vidareutbildningar i Sverige eller utomlands. Den lösa tjänstestrukturen utnyttjas väl genom att både yrkesverksamma lärare och musiker knyts till utbildningen. Även många lärares individuella utvecklingsarbeten är av godo för SMI.

Kvalitetskontrollen är väl tillgodosedd genom olika former av examination. Inte minst den offentlighet som finns kring kontinuerliga musikaliska redovisningar blir en kvalitetsfaktor av värde.

Studenternas representation i olika styrorgan såsom "Pedagogiska Rådet" och stiftelsens styrelse motsvarar också de krav man kan ställa på styrorganen inom en högskoleutbildning på grundnivå.

(2) Den styrka som påvisades i SMI:s relation till yrkeslivet ovan har emellertid också en brist som bör diskuteras. Studenternas kontinuerliga praktik tillför undervisningen erfarenheter av värde, men denna återkoppling bör förstärkas av oberoende handledares och metodiklektors granskning av

den egentliga undervisningen. Självförståelsen av den egna praktiken hos studenterna behöver både fördjupas och problematiseras. Inom grundskolläraryrket är handledning av olika slag en förutsättning för rubriken praktik, eljest rubriceras verksamheten "fältarbete". Bundenheten till vissa huvudsakliga institutioner såsom musikskola och studieförbund för praktiken, förstärker också denna snävhet i relationen till yrkeslivet. Inte minst de olika instrumentalpedagogiska traditioner som råder vid dessa institutioner behöver analyseras.

Bristen på olika utvecklingsarbeten i systematisk form, konstnärligt och pedagogiskt, är tydlig. Det som sker bygger på enskilda individers initiativ, vilka sällan redovisas enligt de traditionella former som är brukligt vid högskolan generellt. SMI som institution anslår ej heller egna medel för mer formaliserad kvalitetssäkring eller kvalitetsutveckling. Stiftelsens styrelse bör uppmärksammas på att deras eget förslag till extern "peer review-grupp", som skall knytas till utbildningen, bör kompletteras med fastställda principer för utveckling och säkring av kvaliteten. Dessutom bör styrelsen utarbeta principer för kompetenshöjningar av enskilda lärare vad beträffar musikpedagogisk forskning och konstnärligt utvecklingsarbete, alternativt utveckla samarbete med motsvarande institutioner i Stockholm där denna kompetens finns.

De goda möjligheterna att anställa lärare och de flexibla formerna för läraranställning bör ses mot en bakgrund av SMI som en liten högskola. Den saknar det stora universitetets mångfald och diversifiering. Detta fokuserar problemen på konsekvenser av en lös eller fast tjänstestruktur. Fördelarna med en flexibel tjänsteorganisation får inte motverka de krav på kontinuitet som måste gälla. Inte minst satsningar på lärares kompetenshöjningar av olika slag förutsätter en någorlunda fast struktur.

Att ansöka om en examenstitel som "musikpedagogisk examen", som för närvarande inte finns upptagen i högskoleförordningen, torde vara onödigt. Varför inte använda det etablerade begreppet högskoleexamen enligt formuleringen: "Högskoleexamen i musikpedagogik, XX poäng".

(3) Mot bakgrund av vad jag ovan redovisat finner jag att mycket talar för att SMI skall rekommenderas »examenrätt för högskoleexamen i musikpedagogik 80 poäng respektive 120 poäng». Utbildningen vid SMI uppfyller väl kriterierna för en högskoleutbildning vad beträffar undervisningens

behörighets- och antagningskrav, innehåll, undervisningsformer, lärarkompetens samt kvalitetskontroll. Dock gör jag denna rekommendation med vissa förbehåll. För det första bör styrelse och utbildningsledning verka för en mer formaliserad kvalitetssäkring av verksamheten. Inte minst relationen mellan yrkespraktik och undervisning samt lärandets kvalitativa aspekter bör bli föremål för systematiska undersökningar. För det andra bör styrelse och utbildningsledning initiera olika sorters utvecklingsarbeten inom musik och pedagogik för att skapa beredskap för ett föränderligt musikliv. I detta sammanhang blir en höjning av lärarkompetensen för vissa lärare nödvändig.

Jag bedömer SMI:s möjligheter att uppnå dessa krav som mycket goda. Inom utbildningsledning och styrelse finns det en öppenhet för att ytterligare förbättra utbildningen kvalitativt. Inte minst genom samarbete med Kungliga musikhögskolan och MPC kan förändringsarbetet påbörjas snart. Både Kungliga musikhögskolans rektor, Göran Malmgren, och SMI:s rektor, Catja Carlsson, ställer sig positiva till ett sådant samarbete.

Om ett beslut om examensrätt kopplas till dessa krav är det min uppfattning att SMI väl kommer att uppfylla kraven för en högskoleutbildning med examensrätt.

Göteborg den 25 april 1994

Bengt Olsson

Del 3

*Angående anhållan från
Högskolan i Gävle/Sand-
viken om rätt att utfärda
civilingenjörsexamen*

LINKÖPINGS UNIVERSITET
Rektor Sven Erlander

Yttrande
94-08-21
Reg nr 13-3-94

Kanslersämbetet

Angående anhållan från Högskolan i Gävle/Sandviken om rätt att utfärda civilingenjörsexamen

(remiss från Utbildningsdepartementet 1994-01-05,
Dnr U93/2703/UH)

Kanslersämbetet har (1994-03-10, Reg nr 13-3-94) förordnat mig att som sakkunnig biträda ämbetet med granskning av ansökan från Högskolan i Gävle/Sandviken om rätt att utfärda civilingenjörsexamen (remiss från utbildningsdepartementet 1994-01-05, Dnr U93/2703/UH).

Jag besökte den 22 juni 1994 Högskolan i Gävle/Sandviken samt Institutionen för byggd miljö vid Kungl tekniska högskolan. Jag träffade därvid rektor Birgitta Stymne och prefekten Hans Allan Löfberg med medarbetare. Jag har efter besöket fått vissa kompletterande uppgifter.

Jag överlämnar härmed mitt yttrande till Kanslersämbetet.

Linköpings Universitet

Sven Erlander

I Bakgrund

Högskolan i Gävle/Sandviken (HG/S) har i fördjupad anslagsframställning 1993/94 – 95/96 anhållit att få examensrätt för civilingenjörutbildning inom 'Energi, inneklimat och installationsteknik'. Utbildningen avses genomföras i samverkan med institutionen för byggd miljö vid KTH (lokaliserad till Gävle, förutvarande del av Statens institut för byggnadsforskning). Förslaget har vidareutvecklats och föreligger i juni 1994 i form av förslaget 'Energi- och VVS-civilingenjörutbildning, 180 poäng, (inriktning mot inneklimateknik)' innefattande utbildningens målsättning, omfattning och studieinriktning samt utbildningsplan och kursplaner för de obligatoriska kurserna.

Någon prövning av om en mindre eller medelstor högskola skall få rätt att ge civilingenjörsexamen har inte tidigare gjorts.

2 Civilingenjörutbildningarna i Sverige

I Sverige ges civilingenjörutbildning vid de tekniska högskolorna, fristående eller inbyggda i universitet, och vid ett par universitet. Vid de tekniska högskolorna Kungliga tekniska högskolan i Stockholm (KTH), Chalmers tekniska högskola i Göteborg (CTH), Lunds tekniska högskola (LTH), Linköpings tekniska högskola (LiTH) och Luleå högskola (HLu) - finns en bred teknisk-vetenskaplig miljö med omfattande forskning inom många ämnen. De två universitet som därutöver ger civilingenjörutbildning - Uppsala och Umeå - karakteriseras av en stark matematisk-naturvetenskaplig profil med en viss teknisk anknytning.

Genom samarbete mellan någon av dessa enheter och en mindre eller medelstor högskola ges också delar av civilingenjörutbildning t ex i Gävle/Sandviken (lantmäteri, KTH), Sundsvall (maskinteknik, kemiteknik, farkostteknik, KTH), Västerås (elektroteknik, maskinteknik, KTH), Falun-Borlänge (väg- och vattenbyggnad, KTH). Detta slags samarbete har under de senaste åren ökat kraftigt. Denna form av 'utlokalisering' av utbildning innebär att moderlärosätet tar ansvar för utbildningens kvalitet och forskningsanknytning. Ingenstans har ännu steget tagits att ge en mindre eller medelstor högskola det fulla ansvaret för en civilingenjörutbildning.

Övergångar från en mindre eller medelstor högskola till en teknisk högskola (motsv.) är inte ovanliga. Ett organiserat samarbete för att underlätta sådana övergångar förekommer t ex mellan Örebro och Linköping.

De tekniska högskolorna i Sverige har sitt ursprung i tekniska skolor. Från en vid starten mycket praktisk inriktning har de utvecklats till fullfjädrade akademiska lärosäten. De har blivit teknikens och företagandets universitet. Men de har samtidigt behållit något som jag skulle vilja beteckna som 'ingenjörsmässighet'. Det är svårt att exakt fånga detta begrepp men det innefattar något av Leonardo da Vincis fascination av kunskapen för dess egen skull och önskan att använda kunskapen till att konstruera och bygga fantastiska maskiner, att förändra verkligheten i en önskad riktning. Civilingenjörsutbildningarna präglas av att de vuxit fram i denna miljö.

Kombinationen av grundläggande kunskaper i matematik och naturvetenskap med ett ingenjörsmässigt förhållningssätt är unik och något att slå vakt kring.

Civilingenjörsutbildningarna i Sverige omfattar 180 poäng och karakteriseras av:

1. Ingenjörsmässighet.
2. Grundläggande kunskaper i matematik och naturvetenskap.
3. Grundläggande kunskaper i teknikens grundvetenskaper.
4. Breda kunskaper inom relevanta områden.
5. Kunskaper i företagandets villkor.
6. Specialistkunskaper, som gör det möjligt för civilingenjören att tillgodogöra sig vetenskapliga artiklar i internationella vetenskapliga tidskrifter inom sitt specialiseringsområde.
7. Hög studietakt.
8. Praktik.
9. Examensarbete, som ofta utförs i industrien.
10. Möjlighet att gå vidare till forskarutbildning.
11. Inledningsvis sammanhållna undervisningsgrupper och en omfattande mottagningsverksamhet, ledd av äldre teknologer, som medverkar till att skapa en medvetenhet om den egna identiteten.

Ingenjörsvetenskapsakademin sammanfattar sin syn på civilingenjörsutbildningen på följande vis.

Civilingenjörsutbildningen syftar till att utbilda civilingenjörer som kan medverka till att lösa näringslivets problem, ofta i en hård internationell konkurrens. Det ger utbildningen en tydlig yrkesinriktning med en hög grad av specialisering. Samtidigt skall den ge en god vetenskaplig grund för forskarutbildning, fort- och vidareutbildning samt forskning och utveckling.

Kännetecknande för personer med ingenjörsvetenskaplig utbildning är att de har en grundläggande skolning i naturvetenskapliga och tekniska ämnen. De har skolats till att metodiskt analysera och lösa nya problem med hjälp av bred insikt i dessa grundläggande ämnen. Detta kräver också goda insikter om villkoren för teknikens förverkligande i samhället med avseende på bl a ekonomi, miljö och naturresurser.

Civilingenjörer ska efter några års yrkesverksamhet självständigt kunna utveckla nya konstruktioner, nya processer och nya produkter. De ska också självständigt kunna inhämta kunskaper i internationell teknisk-vetenskaplig litteratur inom sitt fackområde och kunna omforma sådan kunskap till tekniska tillämpningar.¹

Specialiseringen sker under de avslutande åren. Utomlands är det vanligt att det finns en grundläggande examen, bachelor, och en specialiseringsexamen, master. I Sverige finns inte denna uppdelning, men de återinförda kandidat- och magisterexamen kan möjligen på sikt leda till en uppdelning.

Civilingenjörsexamen används således i Sverige som beteckning för en 180-poängsutbildning med betydande bredd men samtidigt med en specialisering och ett djup som svarar mot den nya magisterexamen. Ingenjörsmässighet och avsevärd bredd i studiemiljön är andra kännetecken. Civilingenjörsexamensbegreppet är på ett dominerande sätt kopplat till tekniska högskolor - fristående eller sådana som är inbyggda i ett universitet. Det vore fel att knyta civilingenjörsexamensbegreppet till enstaka utbildningsprogram ut-
anför de tekniska högskolorna.

Jag menar att civilingenjörsexamensrätten även fortsättningsvis bör begränsas till de tekniska högskolorna och vissa universitet. Däremot kan en teknisk högskola eller ett universitet genom samverkan med en mindre eller medelstor högskola välja att förlägga delar av civilingenjörsprogram till en annan högskola. Det väsentliga är att det finns en teknisk fakultetsnämnd eller motsvarande som tar ansvar för hela utbildningens innehåll och uppläggning och lärarnas kompetens, säkrar kvaliteten och studiemiljön, tillgodoser studenternas möjligheter till val av olika inriktningar och garanterar möjligheten till övergång till doktorandstudier.

1 Ingenjörer för 2000 talet, Ingenjörsvetenskapsakademien IVA 1992

3 Den föreslagna utbildningen.

Utbildningen föreslås omfatta 30 årsstudieplatser. Utbildningens huvudsyfte är att ge den erforderliga basen för en specialistutbildning i inneklimateknik. 'Inneklimateknikerna från Högskolan i Gävle/Sandviken kommer att få tillräcklig kunskap för att välja andra studieinriktningar från både sektionerna för väg- och vattenbyggnad (studieinriktning mot installations-teknik) och maskinteknik (studieinriktning för kylteknik och kraft- och värmeteknologi samt uppvärmnings- och ventilationsteknik)'.² Utbildningen skall förbereda för energiteknisk verksamhet såsom utveckling, konstruktion, projektering och provning samt drift och underhåll av energi- och VVS-anläggningar. Utbildningen skall även förbereda för forskarutbildning.

Utbildningen skall ge teknologen

- kunskaper och färdigheter inom matematiska-naturvetenskapliga ämnen samt inom grundläggande och tillämpningsinriktade tekniska ämnen,
- medvetenhet om hur tekniken påverkar samhället i stort och människors levnadsförhållande, såväl ur social som ekologisk synvinkel,
- medvetenhet om energins och andra naturresursers begränsning samt vikten av att dessa resurser tillvaratas och återcirkuleras,
- en bred kunskapsbas och möjlighet att utveckla kreativitet och framåtanda, att bli specialist samt möjlighet till personlig utveckling,
- träning i att kommunicera på minst ett främmande språk och att använda facklitteratur och facktermer på detta språk,
- träning i att identifiera och formulera problem samt utföra informations-sökning,
- förmåga att tillämpa teknikvetenskapliga lagar inom det energitekniska området,
- djupgående kunskaper och grundläggande ingenjörsfärdigheter inom specialiseringsområdet inneklimateknik.

Utbildningsplanen och kursplanerna för de obligatoriska kurserna synes vara väl genomtänkta och bör kunna läggas till grund för att utveckla en utbildning av det avsedda slaget.

² Bahram Moshfegh, Energi- och VVS-civilingenjörsutbildning, 180 poäng, (inriktning mot inneklimateknik), Högskolan i Gävle/Sandviken, 1994.

4 Kompetensbilden

Sedan förslaget om en civilingenjörsutbildning vid HG/S framfördes i den fördjupade anslagsframställningen 1993/94-1995/96 har en väsentlig förändring ägt rum, nämligen att Statens institut för byggnadsforskning (SIB) har upphört. I stället har två akademiska institutioner inrättats med lokalisering till de gamla lokalerna för SIB i Gävle - Institutet för bostadsforskning vid Uppsala universitet och Institutionen för byggd miljö vid KTH. En väsentlig del av den kompetens som behövs för den nya utbildningen finns vid denna KTH-institution.

Den föreslagna utbildningen avses utnyttja den samlade kompetens som kommer att finnas i Gävle och ske i samverkan med ingenjörsutbildningarna, särskilt energi- och VVS-ingenjörsprogrammet, och grundskollärautbildningen 4-9, för vilken högskolan nyligen föreslagits få examensrätt³. Visst samarbete kommer också att äga rum med avdelningen för energisystem vid Linköpings tekniska högskola.

Sammantaget finns i Gävle vid HG/S 17 lärare med forskarutbildning⁴. Vid Institutionen för byggd miljö, KTH, finns 4 professorer⁵, 2 professurer⁶ kommer att tillsättas och det finns 77 disputerade lärare i övrigt. För de grundläggande kurserna i matematik, naturvetenskap och tekniska ämnen kommer med befintliga och tillkommande lärare att finnas kompetens framför allt vid HG/S. För specialiseringsnivån finns kompetens inom Institutionen för byggd miljö men också viss kompetens vid HG/S.

3 Examensrätt inom läraryrkesområdet - delrapport från Lärarexamensgruppen, Kanslersämbetets rapport 1994:2

4 Institutionen för Teknik:

5 tekn dr, 3 doktorander, 1 tekn lic (disp i september)

Institutionen för matematik, natur- och datavetenskap:

Lärare med forskarutbildning: 12 (varav 2 tjänstlediga för forskning), 4 doktorander, 3 doktorandtjänster utannonserade

5 företagsekonomi, statistik, uppvärmning och ventilation, nationalekonomi

6 materialteknik och informationsteknologi

7 docenter i psykologi, byggnadsmaterial, fysikalisk kemi tekn dr i fysik, 2 i arkitektur. fil dr i fjärranalysteknik tekn lic i arkitektur. strömningsmekanik

5 Lokaler och utrustning

HG/S flyttar hösten 1994 till nya ändamålsenliga lokaler. Det pågår en omfattande förnyelse av utrustningen. Institutionen för byggd miljö förfogar över unik utrustning i rymliga lokaler.

6 Bedömning

Det finns ett engagemang och en entusiasm för den föreslagna utbildningen i Gävle. Detta är något mycket positivt som bör tas till vara. Min genomgång visar att det i Gävle finns kompetens och utrustning som kan tas i anspråk för att genomföra delar av den föreslagna utbildningen. Om jag ändå känner tveksamhet så beror det på den föreslagna organisationsformen, nämligen att ge HG/S examensrätt för civilingenjörsutbildning.

Min tveksamhet bottnar i att civilingenjörsbegreppet, som jag tidigare framhållit, på ett så dominerande sätt är kopplat till tekniska högskolor (motsv.). Varje civilingenjörsprogram bör ingå i den större miljö som en teknisk högskola utgör. Det betyder inte att hela utbildningen, men väl en väsentlig del, måste förläggas fysiskt till en teknisk högskola. Dessutom måste det finnas en teknisk fakultetsnämnd eller motsvarande som tar ansvar för hela utbildningen. Det ankommer då på denna fakultetsnämnd att ta ställning till frågor om innehåll, uppläggning, kvalitetssäkring, lärarkompetens, bredd och djup. Vidare måste fakultetsnämnden tillgodose valmöjligheter, övergångar till andra inriktningar och erbjuda möjlighet till fortsättning i form av doktorandstudier för därtill lämpade och intresserade studenter.

Högskolan i Gävle/Sandviken bör därför inte ges examensrätt för civilingenjörsutbildning.

Möjligheten bör prövas att anordna den föreslagna utbildningen genom samverkan mellan HG/S och KTH med KTH som huvudman. Detta synes desto rimligare som KTH redan har en institution i Gävle, och denna institution avses spela en tung roll i den föreslagna utbildningen. Samarbete med HG/S kan ske i olika former och bör komma till stånd genom avtal mellan KTH och HG/S.

Linköping 94-08-21

Sven Erlander

